

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin "Bilim, Sanat ve Tıp" Başlığı Altında Anlatılan Dersler Hakkındaki Görüşleri*

Opinions of Medical Faculty Students on Lectures Taught Under the Title of "Science, Art and Medicine"

Osman Açıkgözⁱ, Ceren Gökdemirⁱⁱ, Celil Atılğanⁱⁱⁱ, Ayla Açıkgöz^{iv}

ⁱProf. Dr, Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji A.D., <https://orcid.org/0000-0003-1444-5847>

ⁱⁱTıp Fakültesi Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, <https://orcid.org/0009-0003-3745-6722>

ⁱⁱⁱTıp fakültesi Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, <https://orcid.org/0009-0008-9680-4180>

^{iv}Doç. Dr, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, <https://orcid.org/0000-0001-7749-705X>

Öz

Amaç: Tıp Fakültesi öğrencilerinin birinci sınıfta bilim ve meslek olarak tıpla tanışmalarının sağlanması ve insani bilimlerden uzaklaşmalarının önlenmesi amacıyla Dokuz Eylül Üniversitesi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde 2019-2020 eğitim-öğretim yılında "Bilim, Sanat ve Tıp" başlıklı dersler müfredata eklenmiştir. Bu çalışmanın amacı, söz konusu derslere ilişkin öğrenci görüşlerini değerlendirmek ve bu derslerin öğrencilerde kitap okuma alışkanlığına ve isteğine olan etkilerini belirlemektir.

Yöntem: Dönem 2, 3, 4 ve 5 öğrencilerinden 166'sı araştırmaya katılmıştır. Hazırlanan bir anketle öğrencilerin sosyodemografik bilgileri ve dersler hakkındaki görüşleri alınmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin dersler hakkındaki olumlu görüşleri %75-90 arasında değişmekteydi. Öğrencilerin %11'i dersin kaldırılması gerektiğini, %64'ü dersin seçmeli olması gerektiğini, %48'i bu dersin ikinci sınıfta da olması gerektiğini düşünüyordu. Öğrencilerin tıp fakültesine girmeden önce ay başına düşen okudukları kitap sayısına göre anketin yapıldığı dönemde ay başına düşen okudukları kitap sayısının azaldığı saptandı ($p<0,05$).

Sonuçlar: Öğrenciler genel olarak ders hakkında olumlu görüşe sahipti. Öğrenciler derslerin kitap okuma isteklerini artırdığını belirtmiş olmakla birlikte ilerleyen yıllarda okudukları kitap sayısı azalmıştı. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları inceleyen araştırmalarla bu durumun nedenleri ortaya konabilir.

Anahtar Kelimeler: Tıp Eğitimi, İnsani Bilimler, Bilim, Sanat, Edebiyat

ABSTRACT

Aim: In order to introduce first-year medical students to medicine as both a science and a profession, and to prevent their detachment from the humanities, a series of lectures entitled "Science, Art, and Medicine" was integrated into the curriculum of the Faculty of Medicine at Dokuz Eylül Üniversitesi University during the 2019–2020 academic year. The aim of this study is to evaluate students' opinions regarding these course sessions and to determine their impact on students' reading habits and motivation to read books.

Method: 166 students from years 2, 3, 4, and 5 participated in the study. A survey obtained the students' sociodemographic information and opinions about the lectures.

Results: The proportion of students expressing positive views about the lectures ranged from 75% to 90%. 11% of the students thought that the lectures should be removed, 64% thought that the lectures should be an elective, and 48% thought that the lectures should also be offered in the second year. It was found that the average number of books read per month by students significantly decreased at the time of the survey compared to the period before entering medical school ($p<0.05$).

Conclusion: The students generally had a positive view of the lectures. Although the students stated that the lectures increased their desire to read books, the number of books they read decreased in the following years. Studies examining the students' book reading habits can reveal the reasons for this situation.

Keywords: Medical Education, Humanities, Science, Art, Literature

*Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi 2025;15(3):1030-1039

DOI: 10.31020/mutftd.1682981

e-ISSN: 1309-8004

Geliş Tarihi – Received: 24.04.2025; Kabul Tarihi- Accepted:10.09.2025

İletişim- Correspondence Author: Osman Açıkgöz <osman.acikgoz@deu.edu.tr>

Etik Kurul Onayı: Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı (Tarih: 28/02/2024, Sayı: 2024/08-18)

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License kapsamında lisanslanmıştır.

Giriş

Türkiye’de tıp fakülteleri üniversiteye giriş sınavında sayısal puana göre öğrenci almakta olup sayısal puanın hesaplanmasında fen bilimleri ve matematik sorularının ağırlığı fazla, sosyal bilimlerden sorulan soruların ağırlığı ise oldukça azdır.¹ Bu nedenle tıp fakültesinde okumak isteyen öğrenciler dokuzuncu sınıfın sonunda genellikle sosyal bilimler derslerinin daha az olduğu sayısal alanını seçmektedir. Yukarıda açıklanan nedenlere bağlı olarak tıp fakültesinde okumak isteyen öğrencilerin lise eğitiminde giderek sosyal bilimlerden uzaklaştığı söylenebilir. İnsani bilimler ve sağlık hizmetleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların sonuçları sonrası insani bilimler konuları tıp eğitimine eklenmeye başlamış ve tıp eğitiminde “tıpta insani bilimler” alanı ortaya çıkmıştır.² Tıp ve edebiyat çalışmaları, insani bilimlerin önemli konularından biridir.² İnsani bilimlerin tıp eğitimine katkısını sağlamak amacıyla dünyada birçok tıp fakültesinde³⁻⁶, Türkiye’de ise tıp fakültelerinin bir bölümünde tıpta insani bilimler içerikli dersler bulunmaktadır.⁷⁻¹⁰ Bu çalışmanın yapıldığı Dokuz Eylül Üniversitesi Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde “Tıpta İnsan Bilimleri” başlıklı ders ikinci sınıfta bir yarıyıl okutulmaktadır. Bu derste işlenen konular şunlardır: Arkeoloji ve Tıp, Toplumsal Cinsiyet, İnsan ve Tiyatro, Sinema ve Hekimlik, İnsan Hakları ve Sağlık, Farklılıklar ve İnsan, Felsefe ve Tıp.

Dokuz Eylül Üniversitesi Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci sınıf müfredatı tıbbi biyoloji, biyokimya, anatomi, histoloji ve embriyoloji, fizyoloji, biyofizik, mikrobiyoloji, parazitoloji, halk sağlığı, tıp tarihi ve etik, iletişim becerileri derslerinin temel konularından oluşmaktadır. Yaşamları boyunca insanlarla doğrudan etkileşimde bulunacak hekim adaylarının, bir bilim ve meslek olarak tıpla tanışmalarını sağlamak ve sosyal bilimlerden uzaklaşmalarını önlemek amacıyla, Dokuz Eylül Üniversitesi Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde 2019-2020 eğitim-öğretim yılında “Bilim, Sanat ve Tıp” başlıklı dersler müfredata eklenmiştir. Bu dersler güncel haliyle üç temel bileşenden oluşmaktadır: (1) Tıba önemli katkılar sağlamış ya da sağlık sisteminde kayda değer hizmetlerde bulunmuş bilim insanlarının yaşamlarının tanıtılması, (2) tıpla ilgili popüler bilim kitapları ile hekim ya da hasta anılarını içeren yapıtların tanıtımı ve tartışılması, (3) tıp ile edebiyat arasındaki ilişkinin konu edildiği kitapların ve temaların incelenmesi ve tartışılması. İlk yıl ders kapsamında sinema ve müzik örneklerine de yer verilmiş, ancak pandemi koşulları nedeniyle sonraki yıllarda bu içerikler kapsam dışı bırakılmıştır. Birinci sınıf eğitimi, ağırlıklı olarak temel tıp bilimleri konularını kapsayan dört bloktan (Hücre Biyolojisi, Tıp Bilimlerine Giriş I, Doku Biyolojisi I, Doku Biyolojisi II) oluşmaktadır. Her blokta “Bilim, Sanat ve Tıp” başlığı altında verilen derslerin blok konularıyla ilişkili olmasına çalışılmıştır. Örneğin bilim insanlarının yaşamı anlatılırken birinci blokta hücre biyolojisi ve evrim konuları işlendiğinden Aziz Sancar ve Charles Darwin’in yaşamı incelenmiş, anı kitabı olarak Down Sendromlu çocuğu olan bir annenin yazdığı anı kitapları tanıtılmıştır. İkinci blokta tıp tarihi konularına girildiği için konusu tıp tarihi olan “Tıbbın Öyküsü” adlı kitap tanıtılmıştır. Her blokta iki bilim insanının yaşam öyküsü anlatılmaktadır. Öğrencilerin bilim insanlarının yaşamlarına ilgisini artırmak amacıyla, ilgili konuyla bağlantılı kitaplardan kısa parçalar okunmakta ve bu yapıtlar hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca her blokta biri popüler bilim, diğeri hekim ya da hasta yakınları tarafından kaleme alınmış tıbbi anı niteliğindeki iki kitap tanıtılmakta, kitaplardan kısa bölümler okunarak tartışılmaktadır. Son olarak, her blokta tıp ve edebiyat ilişkisine dair bir konu ele alınmakta ve bu konuyla bağlantılı bir edebiyat eseri tanıtılıp değerlendirilmekte; ilgili kitaplardan seçilen kısa metinler okunmaktadır. Örneğin "Bilimkurgu Edebiyatı ve Tıp" başlıklı derste adı geçen kitaplar şunlardır: Frankenstein (Mary Shelley), Rappaccini’nin Kızı (Nathaniel Hawthorne), Doktor Ox’un Deneyi (Jules Verne), Dr. Jekyll ile Bay Hyde (Robert Louis Stevenson), Doktor Moreau’nun Adası (H. G. Wells), Köpek Kalbi (Mihail Bulgakov), Cesur Yeni Dünya (Aldous Huxley), Beni Asla Bırakma (Kazuo Ishiguro), Empedokles’in Dostları (Amin Maalouf). Sonuç olarak yıl içinde toplam sekiz bilim insanı anlatılmakta, dört popüler bilim kitabı ve hekim ya da hasta yakınının anılarından oluşan dört kitap olmak üzere toplam sekiz kitap tanıtılmakta, konusu tıpla bağlantılı olan dört edebiyat kitabı incelenmekte, edebiyat ve tıp ilişkisini inceleyen dört ders anlatılmaktadır. Derslerin 2022-2023 öğretim yılında işlenmiş olan programı **Tablo 1**’de gösterilmiştir.

"Bilim, Sanat ve Tıp" dersleri ilk olarak 2019-2020 öğretim döneminde başlamış olup 2020 yılının Mart ayında başlayan COVID-19 salgını süreci nedeniyle planlanan derslerin bir bölümü yapılamamış olsa da sonraki üç öğretim döneminde çevrimiçi ve/veya yüz yüze dersler tam olarak işlenmiştir. Bu dersler tek öğretim üyesi tarafından verildiği için öğrencilerle birebir iletişim kurulabilmiştir. Dersler sonrası öğrencilerle ders hakkında yapılan söyleşiler sırasında öğrencilerin çoğu derslerin içeriğinden ve uygulanış tarzından memnun olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin genelinin derslere ilişkin görüşlerini içeren bir geri bildirim bulunmadığından bu eksikliğin giderilmesi için bu çalışma planlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, "Bilim, Sanat ve Tıp" başlığı altında anlatılan derslere ilişkin öğrenci görüşlerini değerlendirmek ve bu derslerin öğrencilerde kitap okuma alışkanlığına ve isteğine olan etkilerini belirlemektir.

Tablo 1. Bilim, Sanat ve Tıp başlığı altında anlatılan derslerin konuları.

Blok	Bilim İnsanı	Kitap	Anı	Tıp ve Edebiyat	Konu
1	Aziz Sancar Charles Darwin	Popüler Bilim Dünyamızı Değiştiren On iki Hastalık (Irwin W. Sherman)	Ben Mutlu Bir Down Annesiyim - Devam Eden Hikâyemiz (Elçin Tapan)	Doktor Çehov'dan Öyküler (Anton Çehov)	Verem ve Edebiyat
2	Muzaffer Aksoy Louis Pasteur	Tıbbın Öyküsü (Cumhur Ertekin)	Peri Gazozu (Ercan Kesal)	Genç Bir Doktorun Anıları (Mihail Bulgakov)	Veba ve Edebiyat
3	Türkan Saylan Marie Curie	Tıpta ve Sağlıkta Balon Bilgiler (Nina Shapiro, Kristin Loberg)	Bunalımdan Yaşama Kültürü (Nermi Uygur)	Empedokles'in Dostları (Amin Maalouf)	Ölümsüzlük ve Edebiyat
4	Refik Saydam Sigmund Freud	İnsan Olmak (Engin Geçtan)	Nazizmden Kaçanlar ve Atatürk'ün Vizyonu (Arnold Reisman)	Cesur Yeni Dünya (Aldous Huxley)	Tıp ve Bilimkurgu Edebiyatı

Gereç ve Yöntem

Bu çalışmanın evreni 2019-2020 öğretim yılından başlayarak Dokuz Eylül Üniversitesi Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci sınıfta işlenen "Bilim, Sanat ve Tıp" başlıklı birinci sınıf derslerine katılan 2, 3, 4 ve 5. sınıf öğrencileridir. Bu öğrencilerin sayısı yaklaşık 1380'dir. Örneklem alınmamış ve bu derse katılan tüm öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmaya ikinci sınıftan 75, üçüncü sınıftan 61, dördüncü sınıftan 21, beşinci sınıftan 9 olmak üzere toplam 166 öğrenci katılmıştır. Örneklem büyüklüğünün istatistiksel açıdan yeterli olup olmadığını değerlendirmek amacıyla G*Power 3.1 yazılımı kullanılarak bir güç analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz orta düzey etki büyüklüğü (Cohen'in f değeri = 0.25), anlamlılık düzeyi (α) = 0.05 ve dört grup temel alınarak yürütülmüştür. Yapılan post-hoc güç analizi sonucunda, mevcut örneklem büyüklüğüyle elde edilen istatistiksel gücün (1- β) yaklaşık olarak 0.87 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, çalışmada gözlenmesi beklenen orta düzeydeki bir etkinin yüksek olasılıkla saptanabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, örneklem büyüklüğü bu etki düzeyini test etmek için yeterli istatistiksel güce sahiptir. Araştırmacıların hazırladığı bir anketle öğrencilerin sosyodemografik bilgileri, dersler hakkındaki görüşleri, kitap okuma alışkanlığı ve isteğine ilişkin bilgiler 2024 yılının Mart-Nisan aylarında online olarak toplanmıştır, anketin sonunda isteyen öğrencilerin yazılı görüşlerini belirtmelerine olanak sağlanmıştır. Öğrencilere sorulan sorular bulgular bölümündeki tablolarda görülebilir. Bu çalışmada bağımsız değişkenler; öğrencinin öğrenim gördüğü dönem, önceki kitap okuma alışkanlığı, cinsiyeti, yaşı, ikamet ettiği yer ve gelir düzeyidir. Çalışmanın bağımlı değişkenleri, öğrencilerin derslere ilişkin memnuniyet düzeyleri ile çalışmanın gerçekleştirildiği dönemdeki kitap okuma durumlarıdır. Dersler hakkındaki memnuniyeti araştırırken beşli Likert-tipi sorular kullanılmıştır (1:kesinlikle katılmıyorum, 2:katılmıyorum, 3:kararsızım, 4:katılıyorum, 5:kesinlikle katılıyorum.) Her ders grubu (bilim insanları, popüler bilim kitapları, anı kitapları, edebiyat ve tıp) için altı soru sorulmuş olup alınabilecek en yüksek puan 30, en düşük puan altıdır. Ayrıca isteyen öğrenci ders hakkındaki görüşlerini yazılı olarak da belirtmiştir.

İstatistiksel çözümlemede SPSS 24.0 kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Simirnov analizi ile değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri ile bağımlı değişkeni arasındaki ilişki gruplu değişkenlerde Pearson ki-kare testi, sürekli değişkenlerde Kruskal Wallis Varyans Analizi ile incelenmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın verileri toplanmaya başlamadan önce Dokuz Eylül Üniversitesi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan yazılı izin alınmıştır (Karar No:2024/08-18).

Bulgular

Çalışmaya katılan 166 öğrencinin %45'i üçüncü sınıf, %37'si ikinci sınıf, %13'ü dördüncü sınıf, %5'i beşinci sınıf öğrencisiydi. Öğrencilerin yaklaşık %80'i bilim insanlarının yaşamının anlatıldığı dersler hakkında olumlu görüşlere sahipti (**Tablo 2**). Öğrencilerin yaklaşık %85'i popüler bilim kitaplarının tanıtıldığı/tartışıldığı dersler hakkında olumlu görüşlere sahipti (**Tablo 3**). Öğrencilerin hekim ya da hasta yakınlarının anılarından oluşan kitapların tanıtıldığı/tartışıldığı dersler hakkındaki olumlu görüşleri bazı sorularda %90'a yaklaşıyordu (**Tablo 4**). Öğrencilerin edebiyat ve tıp ilişkisinin işlendiği dersler ya da konusu tıp olan edebiyat kitaplarının tanıtıldığı/tartışıldığı dersler hakkındaki olumlu görüşleri yaklaşık %75'ti (**Tablo 5**).

Tablo 2. Öğrencilerin bilim insanlarının yaşamının anlatıldığı dersler hakkındaki görüşleri.

	Kesinlikle katılıyorum n (%)	Katılıyorum n (%)	Kararsızım n (%)	Katılmıyorum n (%)	Kesinlikle katılmıyorum n (%)
İlgimi çekti.	65 (39.2)	79 (47.6)	16 (9.6)	5 (3.0)	1 (0.6)
Anlatılan bilim insanlarının yaşamını daha ayrıntılı öğrenme isteği uyandırdı.	51 (30.7)	69 (41.6)	32 (19.3)	12 (7.2)	2 (1.2)
Bilime bakış açımı genişletti.	52 (31.3)	88 (53.0)	18 (10.8)	8 (4.8)	0
Meslek yaşamına hazırlanmamda/kariyer planlamamda katkısı oldu.	46 (27.7)	62 (37.3)	38 (22.9)	17 (10.2)	3 (1.8)
Kişisel gelişimime katkısı oldu.	51 (30.7)	92 (55.4)	12 (7.2)	10 (6.0)	1 (0.6)
Başka bilim insanlarının yaşamını öğrenme isteği uyandırdı.	50 (30.1)	88 (53.0)	26 (15.7)	0	2 (1.2)

Tablo 3. Öğrencilerin popüler bilim kitaplarının tanıtıldığı/tartışıldığı dersler hakkındaki görüşleri.

	Kesinlikle katılıyorum n (%)	Katılıyorum n (%)	Kararsızım n (%)	Katılmıyorum n (%)	Kesinlikle katılmıyorum n (%)
İlgimi çekti.	66 (39.8)	80 (48.2)	9 (5.4)	7 (4.2)	4 (2.4)
Tanıtılan kitaplardan bazılarını okuma isteği uyandırdı.	61 (36.7)	81 (48.8)	10 (6.0)	9 (5.4)	5 (3.0)
Bilime bakış açımı genişletti.	52 (31.3)	90 (54.2)	15 (9.0)	5 (3.0)	4 (2.4)
Meslek yaşamına hazırlanmamda / kariyer planlamamda katkısı oldu.	45 (27.1)	71 (42.8)	27 (16.3)	18 (10.8)	5 (3.0)
Kişisel gelişimime katkısı oldu.	56 (33.7)	83 (50.0)	11 (6.6)	12 (7.2)	4 (2.4)
Başka popüler bilim kitaplarını okuma isteği uyandırdı.	52 (31.3)	83 (50.0)	17 (10.2)	9 (5.4)	5 (3.0)

Tablo 4. Öğrencilerin hekim ya da hasta yakınlarının anılarından oluşan kitapların tanıtıldığı/tartışıldığı dersler hakkındaki görüşleri.

	Kesinlikle katılıyorum n (%)	Katılıyorum n (%)	Kararsızım n (%)	Katılmıyorum n (%)	Kesinlikle katılmıyorum n (%)
İlgimi çekti.	75 (45.2)	71 (42.8)	10 (6.0)	7 (4.2)	3 (1.8)
Tanıtılan kitaplardan bazılarını okuma isteği uyandırdı.	64 (38.6)	74 (44.6)	16 (9.6)	6 (3.6)	6 (3.6)
Hasta ya da hasta yakınlarıyla empati kurma becerimi geliştirdi.	66 (39.8)	82 (49.4)	14 (8.4)	2 (1.2)	2 (1.2)
Meslek yaşamına hazırlanmamda / kariyer planlamamda katkısı oldu.	56 (33.7)	75 (45.2)	21 (12.7)	10 (6.0)	4 (2.4)
Kişisel gelişimime katkısı oldu.	58 (34.9)	85 (51.2)	16 (9.6)	5 (3.0)	2 (1.2)
Başka anı kitaplarını okuma isteği uyandırdı.	52 (31.3)	67 (40.4)	25 (15.1)	16 (9.6)	6 (3.6)

Tablo 5. Öğrencilerin edebiyat ve tıp ilişkisinin işlendiği dersler ya da konusu tıp olan edebiyat kitaplarının tanıtıldığı/tartışıldığı dersler hakkındaki görüşleri.

	Kesinlikle katılıyorum n (%)	Katılıyorum n (%)	Kararsızım n (%)	Katılmıyorum n (%)	Kesinlikle katılmıyorum n (%)
İlgimi çekti.	57 (34.3)	72 (43.4)	23 (13.9)	10 (6.0)	4 (2.4)
Tanıtılan kitaplardan bazılarını okuma isteği uyandırdı.	46 (27.7)	79 (47.6)	22 (13.3)	14 (8.4)	5 (3.0)
Hasta ya da hasta yakınlarıyla empati kurma becerimi geliştirdi.	43 (25.9)	74 (44.6)	35 (21.1)	11 (6.6)	3 (1.8)
Meslek yaşamına hazırlanmamda / kariyer planlamamda katkısı oldu.	43 (25.9)	59 (35.5)	41 (54.7)	19 (11.4)	4 (2.4)
Kişisel gelişimime katkısı oldu.	45 (27.1)	82 (49.4)	24 (14.5)	12 (7.2)	3 (1.8)
Başka edebiyat kitaplarını okuma isteği uyandırdı.	47 (28.3)	70 (42.2)	28 (16.9)	16 (9.6)	5 (3.0)

Öğrencilerin %11'i dersin kaldırılması gerektiğini, %64'ü dersin seçmeli olması gerektiğini, %48'i bu dersin ikinci sınıfta da olması gerektiğini düşünüyordu (**Tablo 6**).

Tablo 6. Öğrencilerin dersin geneli hakkındaki görüşleri.

	Kesinlikle katılıyorum n (%)	Katılıyorum n (%)	Kararsızım n (%)	Katılmıyorum n (%)	Kesinlikle katılmıyorum n (%)
Bu derslere gerek yok, kaldırılmalı.	0	19 (11.4)	23 (13.9)	15 (9.0)	109 (65.7)
Bu dersler seçmeli olmalı.	41 (24.7)	65 (39.2)	24 (14.5)	26 (15.7)	10 (6.0)
Bu dersler Dönem 2'de de olmalı.	31 (18.7)	49 (29.5)	43 (25.9)	24 (14.5)	19 (11.4)

Dersin alt başlıklarına ilişkin sorulara verilen yanıtlarda alınabilecek en yüksek puan 30 iken ortalama puanlar yaklaşık 24 olarak belirlendi. Öğrencilerin okudukları sınıfın derse ilişkin görüşlerini etkilemediği belirlendi ($p>0,05$; **Tablo 7**)

Öğrencilerin tıp fakültesine girmeden önce ay başına düşen okudukları kitap sayısı ile karşılaştırıldığında anketin yapıldığı dönemde ay başına düşen okudukları kitap sayısının azaldığı belirlendi ($p<0,05$; **Tablo 8**).

Öğrencilerin cinsiyeti, ailesinin ekonomik durumu ve barındığı yer ile araştırmanın yapıldığı dönemdeki kitap okuma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı ($p>0,05$).

Tablo 7. Öğrencilerin okudukları sınıfa göre derse ilişkin görüşleri. Alınabilecek en yüksek puan 30, en düşük puan altıdır.

	Tüm sınıflar (Ort±SS)	2. sınıf (Ort±SS)	3. sınıf (Ort±SS)	4. sınıf (Ort±SS)	5. sınıf (Ort±SS)	P*
Bilim insanlarının yaşamının anlatıldığı dersler hakkındaki görüşler	24,2±4,4	24,4±4,4	24,1±4,5	24,8±4,2	21,6±2,2	0,13
Popüler bilim kitaplarının tanıtıldığı/tartışıldığı dersler hakkındaki görüşler	24,3±5,0	24,5±5,6	24,4±4,3	23,9±5,6	22,1±4,1	0,20
Hekim ya da hasta yakınlarının anılarından oluşan kitapların tanıtıldığı/tartışıldığı dersler hakkındaki görüşler	24,7±4,7	25,1±5,3	24,7±4,3	24,3±4,1	21,5±4,6	0,10
Edebiyat ve tıp ilişkisinin işlendiği dersler ya da konusu tıp olan edebiyat kitaplarının tanıtıldığı/tartışıldığı dersler hakkındaki görüşler	23,2±5,4	23,3±6,0	23,5±5,2	23,4±4,8	20,0±1,9	0,07

Ort±SS: Ortalama±Standart Sapma

*Kruskal Wallis varyans Analizi

Tablo 8. Öğrencilerin tıp fakültesine girmeden önce ay başına düşen okudukları kitap sayısı ile anketin yapıldığı dönemde ay başına düşen okudukları kitap sayısının karşılaştırılması.

Tıp fakültesine girmeden önceki kitap okuma durumu	Şimdiki kitap okuma durumu			P*
	Hiç okumayan n (%)	1-2 n (%)	3 ve üstü n (%)	
Hiç okumayan	27 (69.2)	11 (28.2)	1 (2.6)	0.001
1-2	48 (52.7)	39 (42.9)	4 (4.4)	
3 ve üstü	9 (25.0)	21 (58.3)	6 (16.7)	

*Pearson ki kare

Öğrencilerin derse ilişkin yazılı görüşlerine örnekler aşağıda verilmiştir:

"Bu dersler tıp derslerinin yanında ufukumuzu açmaya, bakış açımızı genişletmeye yaradı."

"Tıp derslerinin yanında hem nefes almamızı sağlayan hem de mesleğimizle ilgili genel kültürümüzü geliştirmemizi sağlayan bu dersleri önemli buluyorum."

"Dersin çok faydalı olduğunu, güzel bakış açıları ve kültürel bilgi kattığını düşünüyorum. Bizi üniversiteye ısındırabilen, diğer yoğun dersler arasında güzel bir farklılık yapabilen, ferah ama bir yandan da düşünmeye sevk edebilen bir dersti. Derste işlediğimiz birkaç kitabı alıp kendim okudum, okumak istediklerim de hâlâ var."

"Önerilen kitaplar 1. sınıfta tıp fakültesine olan ilgimi ve merakımı arttırdı."

"Geçtiğimiz sene bu derslerin hepsine girmiş biri olarak söyleyebilirim ki, bu ders hocalarımız düşündüğü gibi merak uyandırma konusunda çok sınırlı kaldı çünkü neredeyse tüm öğrencilerin sınav odaklı soru odaklı baktığı bir ders. Devam zorunluluğu taşımadığı için de çok çok az öğrenci katılıyordu. Dersin formatı değişebilir. Belki ödev ile birlikte götürülebilir, belki sınavda sorulmaz ayrı sınavı olabilir. Bu dersin hiç değilse dönem 1'lerde işlenmesi gerektiğini düşünüyorum."

"Dersler çok ilgimi çekmiyordu."

"Bilim, Sanat ve Tıp dersleri, üniversite sınavından sonra okuma alışkanlığımı yeniden kazanmamda bana çok faydalı oldu. Dersler sayesinde hem daha önce okumadığım kitaplar hakkında bilgi sahibi oldum hem de benimle benzer ilgi alanlarına sahip arkadaşlar edindim. Sadece meslek hayatımda değil kişisel olarak da beni çok geliştiren derslerdi ve Dönem 2 eğitiminde de devam etmesini çok isterdim."

"Dinlenildiğinde gerçekten keyifli ve çoğunlukla insana katkısı olan (hepsi değil çoğu) ama pek dinlenilmeyen ve hatta gelinmeyen, çoğu kişi için sınavdan önce son bir bakış atılarak kolay soru kazanma imkânı sunan dersler."

"Bilim, sanat ve tıp dersleri, dönem 1'de katılmaktan en zevk aldığım derslerden biriydi. Tıbbın derslerde öğrendiğimiz dışında da yönleri olduğunu fark etmemizi sağlıyordu. Aynı zamanda tanıtılan bilim insanlarıyla bilime katkı sunan kişileri ve çalışmalarını daha yakından tanıyabiliyorduk."

"Bilim sanat dersleri benim online dönemime denk geldi. Evde en mutsuz olduğum anlarda ilaç gibi geliyordu. Hem sohbet havasında hem de mesleğim hakkında geçen dakikalar için minnettarım."

"Dönem 1 içerisindeyken bu derslerin verilmesi, henüz ne olduğunu kavrayamamış bizlere ilerde neler olabileceğini, hekim olmanın ne olduğunu ufak da olsa gösteriyordu henüz o zaman çok anlamasak da."

"Sadece dönem birde işledik bu tür bir dersi. Ben çok seviyordum. Dönem bir ile sınırlı kalsa daha iyi olur benim kanaatimce. Dönem iki zaten yoğun çünkü..."

"Kültür seviyesini artıran bir ders fakat dersler çok yoğun olduğu için dönem 1'de olması yeterli diye düşünüyorum."

"Dönem 1 için ideal bir ders olduğunu düşünüyorum. Diğer sınıfların tıp dersleri zor olduğu için o derse katılımın az olacağını ve istenen verimin alınamayacağını düşünüyorum."

Tartışma

İnsani bilimlerin tıp eğitime entegre edilmesinin rolü ve önemi uzun zamandır bilinmekle birlikte tıp müfredatına ne ölçüde dahil edildiği ve tıp eğitimi sırasında dünya çapında tıp fakültelerinde nasıl ve ne zaman öğretildiği belirsizdir.¹¹ Dokuz Eylül Üniversitesi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde insani bilimlerin tıp eğitime entegre edilmesi amacıyla 2019-2020 öğretim yılından başlayarak "Bilim, Sanat ve Tıp" başlıklı dersler birinci sınıfta anlatılmaya başlanmıştır. Bu çalışmada dört yıl anlatılan bu dersler hakkında öğrencilerin görüşleri alınmıştır.

Öğrencilerin edebiyat kitaplarının tanıtıldığı/tartışıldığı dersler hakkındaki olumlu görüşleri yaklaşık %75 iken, olumlu görüşler bilim insanların yaşamının anlatıldığı derslerde %80'e, popüler bilim kitaplarının tanıtıldığı/tartışıldığı dersler %85'e, hekim ya da hasta yakınlarının anılarından oluşan kitapların tanıtıldığı/tartışıldığı derslerde %90'a yaklaşıyordu. Öğrencilerin %11'i dersin kaldırılması gerektiğini, %48'i ise bu dersin ikinci sınıfta da olması gerektiğini düşünüyordu. Bu bulgular öğrencilerin genel olarak dersler hakkında olumlu görüşlere sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin ders hakkında yazılı olarak alınan görüşlerinde göze çarpan noktalardan biri kimi öğrencilerin ders hakkında olumlu görüşlere sahip olmakla birlikte ikinci sınıf müfredatının yoğun olması nedeniyle derslerin yalnızca birinci sınıfta olması yönünde görüş bildirmeleriydi. Amerika Birleşik Devletleri'nde tıp eğitimi bağlamında insani bilimlerin yeri üzerine yapılan bir değerlendirmede, insani bilimlerin tıp eğitimindeki önemi genel olarak kabul görmekle birlikte aşırı yoğun bir müfredat içerisinde zaman ve mekân kısıtlılığı ile pedagojik yaklaşım ve öğretim yöntemleri konusunda fikir birliğinin bulunmaması, bu derslerin tıp eğitime etkin ve sistematik biçimde entegre edilmesinin önündeki başlıca engeller olarak belirtilmiştir.¹²

Bu çalışmaya katılan öğrencilerin %64'ü "Bilim, Sanat ve Tıp" dersinin seçmeli olması gerektiğini belirtmiştir. Londra'daki Imperial College'da tıp öğrencilerinde yapılan bir ankette elde edilen sonuçlara göre çoğu öğrenci, tıpta insani bilimler derslerinin ilk üç yıla dahil edilmesi, geleneksel tıp derslerine daha fazla tıpta insani bilimleri derslerinin dahil edilmesi yönünde görüş bildirmişlerdir. Aynı çalışmada öğrencilerin bu derslerin seçmeli olup olmaması konusunda bir fikir birliğinin olmadığı saptanmış, öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından insani bilimler derslerinin notla değerlendirilmemesi gerektiği belirtilmiştir.¹³ Polonya'da yapılan bir çalışmada bazı öğrenciler tıpta insani bilimler derslerine katılımın seçmeli olmasını ve bireysel ilgiye dayalı şekilde yürütülmesini savunmuştur.¹⁴ Polonya'da yapılan bir başka çalışmada da öğrenciler derslerin aktif, stressiz ve tercihen geçer not gerektirmeyen bir formatta yürütülmesinin uygun olacağını belirtmişlerdir.¹⁵ Bizim çalışmamızda da kimi öğrenciler yazılı görüş bildirirken derslerin notla değerlendirilmemesi gerektiğini söylemişlerdir. Tıpta insani bilimler derslerinin seçmeli ya da zorunlu olması, notla değerlendirilip değerlendirilmemesi konularında başka çalışmalara gereksinim duyulmaktadır.

Bu çalışmada öğrenciler, "Bilim, Sanat ve Tıp" derslerinin empati gelişimlerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Ancak, söz konusu derslerin öncesinde ve sonrasında empati düzeylerini ölçmeye yönelik herhangi bir nesnel değerlendirme yapılmamıştır. Ayrıca, fakültemizde birinci sınıf müfredatında yer alan "İletişim Becerileri" dersi kapsamında da empati konusuna yönelik eğitim verilmesi nedeniyle, olası bir empati artışının kaynağına ilişkin net bir çıkarımda bulunmak güçtür. Nepal'de 62 tıp fakültesi öğrencisiyle gerçekleştirilen bir çalışmada, tıpta insani bilimler modülünün öğrencilerin empati düzeyleri üzerinde olumlu bir etkisi olduğu gösterilmiştir.¹⁶ Benzer şekilde, Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmada, seçmeli olarak tıpta insani bilimler dersine katılan 25 öğrenci ile bu derse katılmayan 43 öğrencinin yıl sonundaki empati puanları karşılaştırılmış; dersi alan grupta empati düzeylerinin anlamlı düzeyde arttığı saptanmıştır.¹⁷ Bununla birlikte, elde edilen bu bulgu, dersin doğrudan etkisine işaret edebileceği gibi, yüksek empati eğilimindeki öğrencilerin söz konusu dersi tercih etmesinden de kaynaklanıyor olabilir.¹⁷ Yakın dönemde yayımlanan bir meta-analiz çalışmasında ise, tıpta insani bilimler programlarının tıp öğrencileri ve sağlık profesyonellerinin empati düzeylerini artırma potansiyeline sahip olduğu belirtilmiştir.¹⁸

"Bilim, Sanat ve Tıp" derslerinin müfredata konulmasındaki amaçlardan biri de öğrencilerde kitap okuma isteğini artırmaktır. Araştırmada elde edilen sonuç bunun tam tersini göstermektedir. Öğrencilerin okudukları kitap sayısının tıp fakültesinde öğrenim görüyorken azaldığı belirlendi. Öğrencilerin cinsiyeti, okuduğu sınıfı, ailesinin ekonomik durumu ve barındığı yer ile araştırmanın yapıldığı dönemdeki kitap okuma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı. Tıp fakültesine girmeden önce kitap okumayan öğrencilerin oranı yaklaşık %25 iken bu oran tıp fakültesinde öğrenim görmeye başladıktan sonra yaklaşık %50'ye çıktı. Benzer bir sonuç 2009 yılında yayınlanan bir çalışmada da gösterilmiştir. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerde kitap okumama oranı %48 olarak belirlenmiştir.¹⁹ Başka bir çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinde düzenli kitap okuma alışkanlığı olan öğrencilerin oranı %64 olarak belirlenmiştir.²⁰ Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin %41'inin ayda en az bir, diğerlerinin daha az sayıda kitap okuduğu belirlenmiştir.²¹ Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde düzenli kitap okuma alışkanlığı %66 olarak bulunmuştur.²² Tıp fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin ders kitabı dışında kitap okuma alışkanlığının düşük olmasının önceki okuma alışkanlıkları, yoğun müfredat nedeniyle zaman bulamama gibi nedenlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Tıp fakültesi öğrencilerinde okuma alışkanlığını araştırarak yeni çalışmalarla bu durumun nedenleri ortaya konabilir.

Bu çalışmanın başlıca sınırlılığı, katılımcı öğrenci sayısının sınırlı kalmasıdır. Anket çevrim içi olarak uygulanmış ve hiçbir şekilde kişisel bilgi talep edilmemiş olmasına karşın, özellikle dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin katılım oranı düşük düzeyde kalmıştır. Bu durum, örneklemin tüm öğrenci gruplarını temsil etmesini zorlaştırmış ve bulguların genellenebilirliğini sınırlandırmıştır. Ayrıca anket temelli veri toplama yönteminin

doğası gereği bazı metodolojik sınırlılıklar da söz konusudur. Çalışma; yanıtlayıcı yanlılığı, verilerin sınırlı derinliğe sahip olması, soruların katılımcılar tarafından farklı şekillerde yorumlanma olasılığı, anımsama hataları ve yalnızca gönüllü katılım yoluyla elde edilen yanıtların temsiliyet açısından yetersiz olabilmesi gibi sınırlılıklar taşımaktadır. Bu nedenlerle, elde edilen bulgular bu sınırlılıklar çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Günümüzde birçok ülkede tıpta insani bilimler eğitimi uygulanmakla birlikte, bu eğitimin içeriği ve çıktıları henüz net bir şekilde tanımlanamamıştır.²³⁻²⁵ Tayvan'da gerçekleştirilen ve tıpta insani bilimler eğitiminin değerlendirildiği bir sistematik derlemede, bu eğitimin yaygın biçimde uygulanmasına rağmen içerik ve sonuçlar açısından ortak bir görüş birliğine varılamadığı ifade edilmiştir.²³ Avustralya, Kanada, Hindistan, Yeni Zelanda ve Amerika Birleşik Devletleri'nde tıpta insani bilimler müfredatının geliştirilmesi ve uygulanmasına ilişkin yayınları inceleyen bir başka derlemede ise, tıp eğitimcilerinin sanat, insani bilimler ve sosyal bilimleri tıp eğitimi içerisine entegre etmek amacıyla didaktik ve deneyimsel öğretim yöntemlerinden faydalandıkları rapor edilmiştir.²⁴ Bu çalışmalarda sıkça karşılaşılan sınırlılıklar arasında küçük örneklem büyüklükleri, kısa süreli müdahaleler ve öznel değerlendirme ölçütlerine aşırı düzeyde güven duyulması yer almaktadır. Söz konusu sınırlılıklar, tıpta insani bilimler eğitiminin gerçek etkilerine ilişkin bilgi birikimimizi kısıtlamakta olup, bu etkilerin daha sağlıklı değerlendirilebilmesi için uzun vadeli sonuçların incelenmesine ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır.²⁴ Öte yandan, Vietnam'daki tıp fakültelerinin büyük çoğunluğunda tıpta insani bilimlere ilişkin en az bir zorunlu ders yer almakla birlikte, ders çeşitliliğinin sınırlı olduğu bildirilmiştir.²⁵ Özellikle Tıp Tarihi, Edebiyat ve Sanat gibi müfredatta yer almayan derslerin tıp eğitimi programlarına daha kapsamlı biçimde entegre edilmesinin gerekliliği dile getirilmiştir.²⁵

Tıp eğitiminde insani bilimler derslerinin işlenişi Türkiye'deki tıp fakülteleri arasında çeşitlilik göstermektedir.⁷⁻¹⁰ Standartlaştırılmış müfredatlara, tıpta insani bilimler öğretimi için ölçütlere ve kılavuzlara, eğitim modüllerine/materyallerine, değerlendirme yöntemlerine ve insani bilimlerin tıp eğitimine daha iyi entegre edilmesine ihtiyaç vardır.¹¹

Sonuç olarak "Bilim, Sanat ve Tıp" dersleri hakkında öğrencilerin büyük çoğunluğu olumlu görüşlere sahipti, yarıdan fazlası derslerin seçmeli olması gerektiğini düşünüyordu. Öğrenciler bu derslerin kitap okuma isteklerini artırdığını belirtmiş olmasına karşın ilerleyen yıllarda okudukları kitap sayısının azaldığı saptandı. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları inceleyen araştırmalarla bu durumun nedenleri ortaya konabilir.

Bilgi

Yazarlar bu makale için gerçek, potansiyel veya algılanan çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Etik Onay

Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı'ndan 28/02/2024 tarih 2024/08-18 sayısı ile etik kurul izni alınmıştır.

Araştırmacı Katkı Oranı Beyanı

Osman Açıkgöz: Fikir, tasarım, danışmanlık, veri toplama ve işleme, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı, eleştirel inceleme

Ceren Gökdemir: Fikir, tasarım, veri toplama ve işleme, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı, eleştirel inceleme

Celil Atılğan: Fikir, tasarım, veri toplama ve işleme, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı, eleştirel inceleme

Ayla Açıkgöz: Fikir, tasarım, analiz ve yorum, makale yazımı, eleştirel inceleme

Kaynaklar

1. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 2025 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Kılavuzu. 2025. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2025/YKS/kilavuz11062025.pdf> (Erişim tarihi: 22.07.2025)
2. Yıldız M, Gülpınar MA. Tıp eğitiminde insani boyut ve anlatı tıbbının imkânları. TED 2019;18(56):123-37.
3. Louis-Courvoisier M. Medical humanities: a new undergraduate teaching program at the University of Geneva School of Medicine, Switzerland. Acad Med. 2003;78(10):1043-7.
4. Montgomery K, Chambers T, Reifler DR. Humanities education at Northwestern University's Feinberg School of Medicine. Acad Med. 2003;78(10):958-62.
5. Krackov SK, et al. Medical humanities at New York University School of Medicine: an array of rich programs in diverse settings. Acad Med 2003;78(10):977-82.
6. Howick J, et al. Do medical schools teach medical humanities? Review of curricula in the United States, Canada and the United Kingdom. J Eval Clin Pract 2022;28(1):86-92.
7. Özdel O, ve ark. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi tıpta insan bilimleri programının dönem 1 ve dönem 2 öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. Pam Tıp Derg 2016;9(1):39-44.
8. Başer A, Şahin H. Tıbbi beşeri bilimler. TED 2017;16(49):49-59.
9. Akdoğan I, Akdoğan HD. "Tıp ve Sanat" dersi ile ilgili tıp fakültesi öğrencilerinin görüşleri: nitel bir araştırma. Osmangazi Tıp Dergisi 2024;46(5):666-74.
10. Gülpınar MA, Akman M, User İ. A course, 'The Human in Medicine', as an example of a preclinical medical humanities program: A summary of 7 years, Med Teach 2009;31:10, e469-e476.
11. Isaac M. Role of humanities in modern medical education. Curr Opin Psychiatry 2023;36(5):347-51.
12. Kollmer Horton ME. The orphan child: humanities in modern medical education. Philos Ethics Humanit Med 2019;14(1):1.
13. Petrou L, et al. The role of humanities in the medical curriculum: medical students' perspectives. BMC Med Educ 2021;21(1):179.
14. Makowska M, et al. Perception of medical humanities among Polish medical students: qualitative analysis. Int J Environ Res Public Health 2022;20(1):270.
15. Makowska M, Dec-Pietrowska J, Szczepek AJ. Expectations of Polish undergraduate medical students for medical humanities classes: a survey-based pilot study. BMC Med Educ 2023; 23:775.
16. Graham J, et al. Medical humanities coursework is associated with greater measured empathy in medical students. Am J Med 2016;129(12):1334-7.
17. Bahadur K, et al. A quantitative evaluation of empathy using JSE-S Tool, before and after a Medical Humanities Module, amongst first-year medical students in Nepal. BMC Med Educ 2022; 22:159.
18. Zhang X, Pang Hf, Duan Z. Educational efficacy of medical humanities in empathy of medical students and healthcare professionals: a systematic review and meta-analysis. BMC Med Educ 2023; 23:925.
19. Yılmaz B, Köse E, Korkut Ş. Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. Türk Kütüphaneciliği 2009;23(1):22-51.
20. Alan Y. Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin kitap okuma profilleri. Söylem Filoloji Dergisi 2020;5(1):278-303.
21. Ergin A, Uzun SU, Bozkurt Aİ. Tıp fakültesi öğrencilerinde internet bağımlılığı sıklığı ve etkileyen etmenler. Pam Tıp Derg 2013;6(3):134-42.
22. Özakin E, ve ark. Tıp fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin demografik, sosyal ve fiziksel aktivitelerinin okul performansı üzerine etkisi. TÖAD 2019;1(3):78-85.
23. Hoang BL, et al. Medical humanities education and its influence on students' outcomes in Taiwan: a systematic review. Front Med 2022; 9:857488.
24. Smydra R, et al. Integration of arts and humanities in medical education: a narrative review. J Canc Educ 2022; 37:1267-74.
25. Dang T, Yeh BI. Medical humanities education in Vietnamese medical schools: a comparative perspective from the USA and Republic of Korea. BMC Med Educ 2025; 25:891.